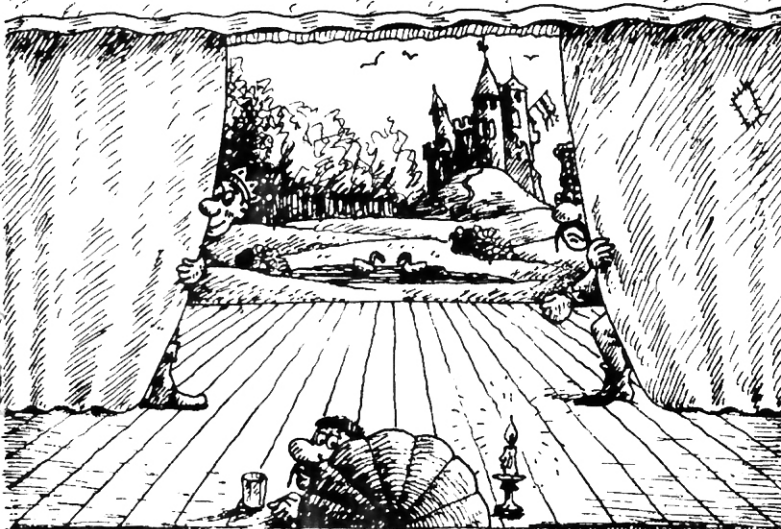

Дмитро КОСТРОМЕНКО

ПРО КОВАКА АЇВЕЖКА

П'еса у трьох діях

*Шкільна вистава
Одеської слов'яно-грецької академії*

**До дев'ятнадцятої річниці виходу в світ
вікопомного шедеву
живого класика всіх часів і народів**

Малюнки Олексія КОСТРОМЕНКА

ДІЙОВІ ОСОБИ

Козак Айвенко

Сидорик Саксонець, його батько

*Панна Ровенко, його наречена, прийомна дочка
Сидорика*

Гуртів, свинар

Вамбенко, блазень

*Лицар Лев'ячого Перця, чорне ледащо,
цар Ганжуйський*

Прикметник... тьху, причетник!

Пилип Мальвуазинський, пан

Пріам де Бугай-Гільбер, іноземний лицар

Хаврон де Бевзь, ще один такий панок

Ісаак Певзнер, багатий жид

Ревекка Ісааківна, його донька

Робінгуденко, гайдамака

Гетьман Джон, що зазирає на царського бунчука

Козако-саксонці, ляхо-нормани, молдавські сарацини та інші

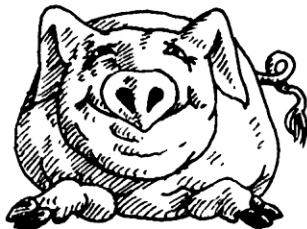

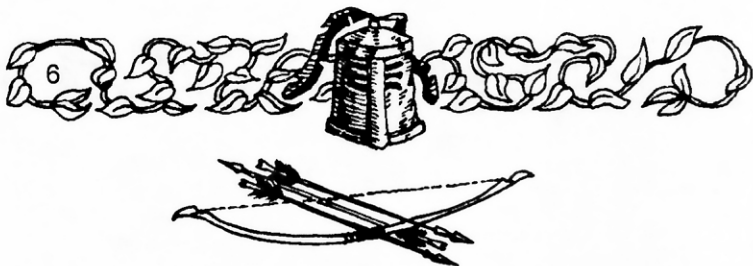
ПРОЛОГ

Пролог. Люблю українську природу —
Гарячий борщ, холодну воду
Та повну пазуху цицьок...
Глядач! Дивись на п'єсу з залу,
Плескай в долоні сам чимало.
Та гай!.. Вже їдуть — цьок та цьок...
Вже починається вистава:
У Девонширі, біля става,
Пасуть два наймита свиньок...

Відкривається завіса.

ДІЯ ПЕРША

Ліс.

Гуртів, Вамбенко.

Гуртів. Ех, якби святий Микола дав прочухана цим тхнучим свиням!

Вамбенко. Атож, коли б ці брудні потвори знали, що з чесних саксонців вони скоро перетворяться у ляхо-норманів, вони б геть зовсім розбіглися.

Гуртів. Як так?

Вамбенко. А так, що коли їх пасе такий саксонський наймит, як ти, вони й називаються по-саксонськи: свиня. А коли їх оббілюють та засмажать і вони опиняться перед їх норманським благородієм, вже й зовуться по-ляськи: бекон.

Гуртів. Твоя правда. Ніц не полюбляють у нас чесних саксонських сіромах ці пихаті пани — ані девонширських, ані карпатських. Треба починати визвольну боротьбу. Друг Вамбенко, може, підемо запалимо Торкільстонівку? Як файно запалає!

Вамбенко. Маєш рацію, тим більше що якраз

зараз до нас наближається сікурс.

Гуртів. Га, казав?

Вамбенко. Сікурс!

Гуртів. Га, питаю?

Вамбенко. Та сікурс вже!

Гуртів. Га, перепитую?

Вамбенко. Та це таке ляхо-норманське слово, по-нашому "допомога".

Гуртів. Яка ж нам може бути ляхо-норманська допомога, блазень?

Вамбенко. Та це тільки слово, а ти сам послухай.

(Лунає пісня гайдамаків.)

Пісня гайдамаків. Ой, попід горою,
Ой, попід горою
Гайдамаки їдуть,
на бандурі деренчать.
Витягайте зброю,
Витягайте зброю.
На капусту всіх панів
нам треба порубать.

Приспів. Гайда, хлопці, гайда
Фольварки палить!
З нашим Робінгуденком
Горілку добре пить!

(В'їжджають гайдамаки з отаманом на чолі.)

Гуртів. Га, та це ж батько Робінгуденко! Здоров ходи, шлячку!

Робінгуденко. Га, та це ж Гуртів! Вамбенко! За-

сосемо, хлопці, горілки!

Вамбенко. Та ні, ми, бачся...

Робінгуденко. Заковтаймо, хлопці!

Гуртів. Та ні, ми, бачся...

Робінгуденко. Що це за козаки?! Не ковтають!
Тю на вас, скажені!

Вамбенко. Та ми, бачся, хочемо визвольну боротьбу почати. Пішли з нами Торкільстонівку палить.

Робінгуденко. Це маєток лицаря Хаврона де Бевзя? Гайда! А кого будемо визволяти?

Вамбенко. Та люди кажуть, що той Бевзь поцупив у нашого хазяїна Сидорика Саксонця його дочку панну Ровенко.

Робінгуденко. Отакої!

Гуртів. Чудасія!

Вамбенко. Та ще з паном де Брасюком і з паном Пилипом Мальвуазинським засували до льоху жида з Йорку Ісаака Певзнера, також із донькою.

Робінгуденко. А що, гарні доньки?

Вамбенко. Гарні!

Гуртів. Файні!

Робінгуденко. Тоді гайда! Тільки спочатку, хлопці, засмокчемо по чарочці за успіх.

(Наляє, усі висмокчують.)

Робінгуденко. І шаблі догори!

(Зникають у лісі.)

ДІЯ ДРУГА

*Зала у Ротервудівці.
Сидорик Саксонець.*

Сидорик. Бити чи не бити? Ось у чому питання! Вже котра година, майже ніч надворі, а нікого ще немає вдома. Ото ж гультіпаки! Ще зрання дочка поїхала кататися — аж досі не є. Ще зрання наймити свиней погнали на пасовисько — теж досі не є! Ну, тільки повернуться, усім гарячих надаю! Бити! Але... підійдемо до питання дихверенційовано: може, треба бити когось іншого? Такі скажені сусіди, хай їм грець! Усе дивляться, як би мені шкоди наробити. От ляхи норманські! Та ще й буря розігрується. Оце так блискавка за вікном! Ну, зараз заторохтить!..

(Удар грому, за ним грюкіт у двері.)

Ага, прийшли! Мабуть, це Гуртів з Вамбенком. Гарячих їм, гарячих!

(Відчиняє двері, з розмаху б'є.)

Га! Та це не вони!

*(Входить Лицар Лев'ячого Перця
в касці набакир.)*

Лицар Лев'ячого Перця. Добрий стусан! *(Чу-хає потилицю.)* Добре, що я каску не встиг зняти, а то б ліхтарець на скулі був би непоганий.

Сидорик. Прошу пробачення, пан лицар, це прикра помилка. Ласкаво прошу до столу.

Лицар Лев'ячого Перця. А все ж забрало погнув, хазяїн, в біса. Ну, нехай, хоч за нього і гроші плочені.

Сидорик. Гей, хлопи! Горілку на стіл, вечерю сюди!

(Слуги накривають стіл.)

А що, пан лицар, які новини у Палестині?

Лицар Лев'ячого Перця. Б'ємо, б'ємо кого треба. А у вас?

Сидорик. Кепськувато.

Лицар Лев'ячого Перця. Що ж так?

Сидорик. Та ось, бачте, слуги додому не повернулися, а головне, дочка...

Лицар Лев'ячого Перця. Це не її панною Ровенко звать?

Сидорик. Її!

Лицар Лев'ячого Перця. Тоді все ясно! Вона в полоні в пана Хаврона де Бевзя.

Сидорик. До зброї!!!

Лицар Лев'ячого Перця. Еге ж, до зброї! Тільки зачекайте трошки, а як зачекаєте, то і я з вами піду, ось тільки забрало відрихтую, та ще незабаром до

нас один міцном'язий прикметник підійде, візьмемо і його з собою.

Сидорик. Кого?

Лицар Лев'ячого Перця. Тьху, причетника!

Сидорик. А чи скоро він прийде?

Лицар Лев'ячого Перця. Плетнався за мною, ось-ось буде. Ми, пане, з самого вечора з ним трапезували — хто кого переп'є...

Сидорик. Ви рихтуйте, рихтуйте!

Лицар Лев'ячого Перця. Еге ж, ну й перепили один одного. А він як візьме бандуру та як...

Сидорик. Та рихтуйте вже швидше, от чорне ледащо!

Лицар Лев'ячого Перця. Я й кажу: візьме та як...

(Блискавка, удар грому, грюкіт у двері.)

Це, мабуть, і він.

Сидорик *(не слухає, йде відчиняти)*. Ось я зараз тому Вамбенкові гарячих та Гуртіву із ним!..

(Відчиняє, б'є. Заходить причетник.)

Причетник. Добрий стусан! *(Чухає потилицю.)*
Рах vobiscum!

Лицар Лев'ячого Перця. Ха-ха-ха!

Сидорик. Знову помилився? Ну, тепер до зброї!
(Вибігає з озброєними слугами.)

Лицар Лев'ячого Перця. Ну, пан прикметник... тьху, причетник! Ходімо й ми. Адже ви не тільки добре горілку дудлите, а й б'єтесь непогано!

Причетник. Excerptis excipientis, як казали в

нашій бурсі, а вдарити таки можу.

Лицар Лев'ячого Перця. Тоді на Торкільсто-
нівку! Допоможемо пану, що нас зараз побив. Але
ж і ліхтарик в тебе під оком, пан прикметник!

Причетник (*обурено*). Ubi es? Nihil sentio.

Лицар Лев'ячого Перця. Ну, гайда!

ДІЯ ТРЕТЯ

Торкільстонівка.

Хаврон де Бевзь, Ісаак, два сарацини.

Хаврон. Ісаак, в ригалля твою мати Рахіль, якщо не даси мені півкопи грошей, скажу своїм сарацинам, щоб підсмажили тебе на оцих ґратах і ще олією намазали для кращого шкварчання.

Ісаак. Ой, ну что вы хотите от бедного еврея?

Хаврон. Така розмова? Йон, Гугуцэ, візьміть його!

(Вбігає де Бугай-Гільбер.)

Бугай-Гільбер. Хавроне, чого ти з ним баришся? Не до того зараз!

Хаврон. Що трапилось, Пріаме?

Бугай-Гільбер. Твою садибу оточують якісь голодранці та збираються йти на приступ!

Хаврон. Йон, Гугуцэ, в лях Ісаака!

(Сарацини уводять того.)

Бугай-Гільбер. Подивись-но в бійницю.

Хаврон. Кляті бандери, костур їм в дзендзеля-

ку! Диви, диви, та з ними сам Сидорик Саксонець, наш сусіда.

Бугай-Гільбер. А ондечки шмигає поміж них розбишака Робінгуденко! Добре хоча б, що з ними немає шайки старого крепиша Ганделинця.

Хаврон. А що то за лицар у скособоченому шоломі, он, біля того товстуна в рясі?

Бугай-Гільбер. Де Брасюк, де Брасюк!
(*Вбігає де Брасюк.*)

Брасюк. Що за галас? Бачу, що облога, бачу!

Хаврон. А он того лицаря не бачиш?

Брасюк. Бачу! Господи Ісусе, та це ж Лицар Лев'ячого Перця! (*Пошепки.*) Гетьман Джон побоюється, чи не сам цар інкогніто ховається під його личиною.

Хаврон. Хоч би сам біс! Як рубону сокирою!

Бугай-Гільбер. Швидше по місцях! Вони вже лізуть на мури.

(*Б'ються.*)

Брасюк. І де цей Мальвуазинський подівся? Не вже досі бавиться з панною Ровенко? Пилипе, на допоміж!

(*Вбігає Пилип Мальвуазинський.*)

Мальвуазинський. Яка допоміж? Яка панна Ровенко? Рятуйтеся, хто може! Пожежа! О, матка бозка! Пся кров! Холера ясна!

(*В бійниці влазять Гуртів, Вамбенко, Сидорик, Лицар Лев'ячого Перця, Робінгуденко та інші.*
Б'ються.)

Усі. Бий! Круши! Файно! Сікурс! До зброї! За-
свинячимо! Трощи! Гайда! Перемога!

*(Бугай-Гільбер втікає, де Бевзь вмирає,
інші здаються в полон. Лунає переможна пісня.)*

Переможна пісня. Рідний гетьман наш
Знов до нас прийде
І за всіх саксонців
В бій нас поведе.
Вся країна буде вільна,
Буде ненька самостійна,
Гей! І шаблі догори!

(Виводять полонених.)

Гуртів. Диви, це Ревекка!

Вамбенко. Така красуня, а тато — Певзнер.

Сидорик *(до панни Ровенко).* Доню! Доню!

(Обіймаються.)

А де це мої гультяї Гуртів та Вамбенко?

Гуртів, Вамбенко. Ось туточки ми.

Сидорик. Гарячих вам, гарячих! А втім, я за-
раз добрий. Даю вам свободу.

Гуртів, Вамбенко. Файно! Гарно!

Вамбенко. А підемо, брат Гуртів, до Канади на
заробки!

Гуртів. От і видно, що ти блазень. Нехай гро-
мадяни канадяни без мене гроші заробляють, а я
краще ще когось визволю.

Робінгуденко. Ясновельможне панство, а що
з цими зробимо? *(Показує на Брасюка та Маль-
вуазинського.)*

Усі. Відпустимо, відпустимо! Бо інакше кого потім палити будемо?

(Відпускають.)

Робінгуденко. А з жидами що зробимо?

Причетник. Теж відпустимо, тільки я зараз візьму в них півкопи грошей, не будь я причетник... тьху, причетник! *(Уводить Ісаака та Ревекку.)*

Ісаак, Ревекка. Ой, ну что вы хотите от бедных евреев?

Лицар Лев'ячого Перця. Тепер слухайте, панове. Погуляли, побилися добре — і по хатах. Це я вам кажу, ваш цар Ганжуйський. Треба, щоб у царстві усе було гаразд. Так що до наступної визвольної боротьби нічичирк!

Усі. Слухаємо, Ваша Величність.

Лицар Лев'ячого Перця. А переможну пісню співати не з "гетьманом", а з "батьком", бо гетьман Джон на мого бунчука зазирає. Ну, гайда!

Усі. Слухаємо, Ваша Величність. Гайда!

(Усі роз'їжджаються.)

Знову лунає переможна пісня.)

Переможна пісня. Рідний батько наш
Знов до нас прийде
І за всіх саксонців
В бій нас поведе.
Вся країна буде вільна,
Буде ненька самостійна,
Гей! І шаблі догори!

ЕПІЛОГ

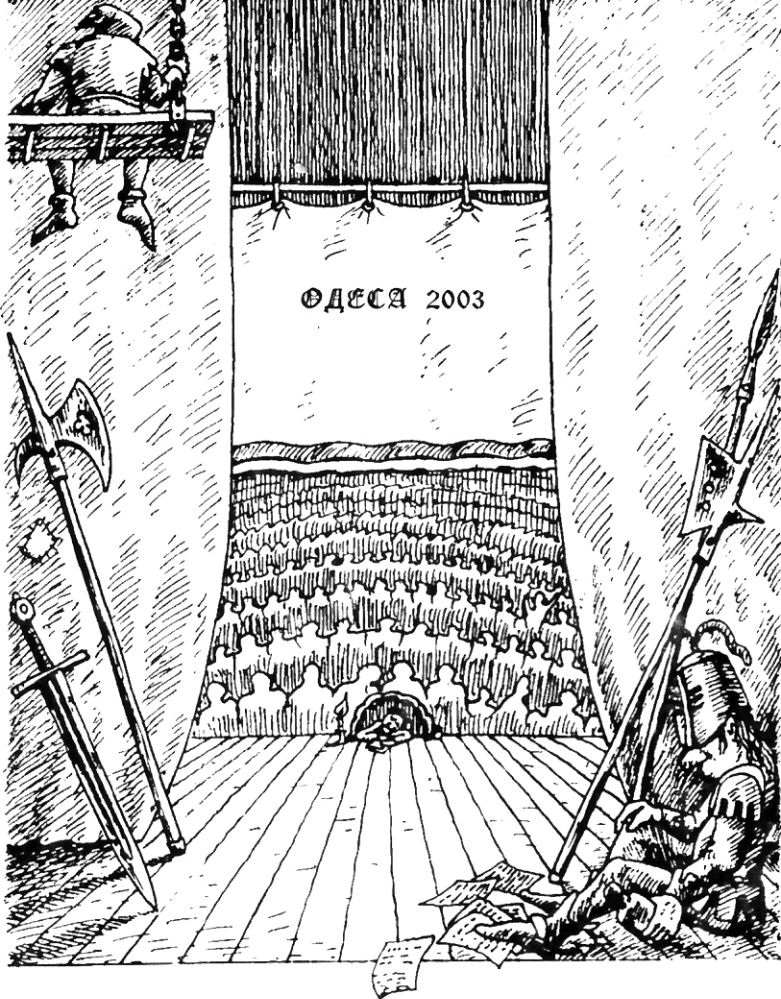
Епілог. А де ж подівсь козак Айвенко?
За обіцянкой Костроменка
Про нього п'єса. Де ж він є?
Чи в повній пазусі ширяє,
Чи борщ гарячий він сьорбає,
Чи, може, десь горілку п'є?
Проспав усі три довгих дії
І досі прийти не воліє!
Але це діло не моє...
(Зусюди чутно могутнє хропіння
козака Айвенка.)

Завіса.

Бурхливі оплески, що переходять у овацію.

23 лютого 1984 року

© Усі права заборонені.